

УПРАВЛЕНИЕ НА ФИНАНСОВИЯ РЕЗУЛТАТ

След усвояване на материала в тази глава Вие ще можете:

- Да разберете различните форми на финансовия резултат;
- Да научите за процеса на преобразуване на финансовия резултат;
- Да се запознаете с различните интереси на стопанските субекти към отделните видове печалба;
- Да научите как се управлява финансовия резултат чрез различни стратегии;
- Да разберете смисъла и приложението на метода на критичната точка.

1. Форми на финансовия резултат

Финансовият резултат е стойностният израз на крайния икономически резултат на търговското дружество или кооперация.

Въпреки че лечебните заведения имат като основна цел задоволяване на здравните потребности на нуждаещите се от здравна помощ, финансовото измерение на дейността им има своето значение. То представлява стойностен израз на здравеопазната дейност, салдо на положителните и отрицателни парични потоци за периода. Финансовият резултат осигурява и средства за реинвестиции. Характеризира и управлението осъществявано от здравния мениджър, както и конкурентоспособността на заведението.

Понятието „финансов резултат“ може да бъде печалба или загуба. Терминът „печалба“, може да има няколко разновидности – брутна печалба, облагаема печалба, чиста печалба, неразпределена печалба. В законодателството за юридическите лица се използват понятията счетоводен и данъчен финансов резултат, а в това за физическите лица (еднолични търговци, свободно практикуващи) – доход.

Брутната печалба представлява разликата между приходи и разходи по Отчета за приходите и разходите. В нормативните документи тя се наименова **счетоводна печалба/загуба** или счетоводен финансов резултат.

2. Преобразуване на финансовия резултат

Счетоводната или брутната печалба подлежи на коригиране, т.е. **преобразуване** с отчитане на определени в закона данъчни постоянни разлики, данъчни временни разлики и други суми. **Данъчните постоянни разлики** са счетоводни приходи и разходи непризнати за данъчни цели, като с приходите се намалява счетоводния финансов резултат, а с разходите – се увеличава. Например ако лечебното заведение е отчело разходи за несвойствена дейност или е преразходило средствата за фонд Работна заплата над възможната граница от регулирането, то с тези разходи ще се увеличи счетоводният финансов резултат. Лечебното заведение може да дарява (но обикновено то е обект на дарителство) до 10% от положителния счетоводен финансов резултат, но не повече от 65% от счетоводната печалба. Ако е отразило приходи, които не се признават за данъчни цели – с тях ще се намали счетоводният финансов резултат.

Данъчни временни разлики са приходи и разходи признати за данъчни цели в година различна от счетоводното им отчитане. Тогава в годината на счетоводното им отчитане се увеличава или намалява счетоводният финансов резултат, а в годината на данъчно признаване съответно се намалява с тях или се увеличава счетоводният финансов резултат.

В резултат на **преобразуването** на счетоводния финансов резултат се формира **облагаемият финансов резултат**, или **данъчният финансов резултат**, който може да бъде **данъчна печалба** или **данъчна загуба**. Данъчната печалба се дефинира като данъчна основа, тъй като е база за данъчно облагане.

Данъчната ставка се определя от Закона за корпоративното подоходно облагане и е единна за всички стопански субекти – юридически лица в размер на 10%. Бюджетните лечебни заведения и НЗОК като бюджетна институция се облагат със ставка от 3% върху приходи от стопанска дейност.

Данъчният период за облагането е календарната година.

Освен корпоративен данък върху печалбата, по същия закон се извършва и облагане **на някои разходи в момента на тяхното възникване – т.н. данъци върху разходите**, които са при същата ставка от 2008 г. – 10%. С данък върху разходите **се облагат**:

А) представителни разходи свързани с дейността

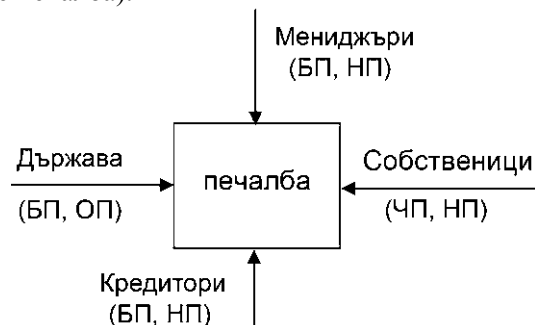
Б) социалните разходи, предоставени в натура на целия персонал вкл. и наети по договор за управление и контрол. Те включват и разходи до 60 лв месечно за всяко заето лице за вноски за доброволно пенсионно и здравно осигуряване, доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация и/или застраховка „Живот“, ако е свързана с инвестиционен фонд, както и разходи за ваучери за храна в размер над 40 лв за всяко наето лице. **Не се облагат** разходите за транспорт на персонала и наетите по договори за управление и транспорт от местоживеенето до местоработата при определени условия.

В) разходи, свързани с експлоатация на превозни средства, когато с тях се осъществява управленска дейност.

След приспадане на данъците се получава **чистата печалба**, която е от най-голям интерес за собствениците. Тя може да бъде източник на средства за резервен фонд, за реинвестиции и за дивиденди. Останалата неизползвана печалба след изплащане на дивидентите на собствениците и начисленията за резерви е **неразпре-**

делена печалба. Тя е от съществено значение за целите на нови инвестиции.

На фиг. 6 са представени различните интереси на икономическите субекти към различните видове финансов резултат (приемаме, че това е печалба).

Фиг. 6. Различни интереси към видовете печалба

БП – брутна или счетоводна печалба

ОП – облагаема печалба

ЧП – чиста печалба

НП – неразпределена печалба

Върху финансовия резултат или печалбата влияят някои фактори, класифициране на основни, допълнителни и данъчни регулатори.

Основните фактори за формиране на печалба са инвестициите, текущите разходи, приходите, материалните запаси, вземанията. Основно правило, което трябва да се спазва от здравния мениджър е разходите да се откупват бързо, да се намаляват запасите, да се повишават продажбите по икономически значими цени. **Допълнителни фактори** влияещи на печалбата са финансовите и извънредните приходи и разходи, но тяхната роля е практически маргинална в здравеопазването.

Данъчните регулатори са законови положения, които характеризират **данъчни облекчения** или **минимална и регионална държавна помощ**. Българският червен кръст не се облага с корпоративен данък.

Данъчни облекчения се правят при наемане на безработни лица (регистрирани като безработни от повече от една година или над 50 години или с намалена трудоспособност) на трудови правоотношения за не по-малко от 12 последователни месеца. Корпоративният данък се преотстъпва изцяло на специализирани предприятия ако наемат хора с увреждания при определени параметри (напр. ако 30% от персонала е с увреден слух и т.н.) или се преотстъпва пропорционално на броя на хората с увреждания. Корпоративният данък се преотстъпва в размер на 50% на създадените със закон здравноосигурителни фондове (НЗОК) за стопанската им дейност, която е помощна за основната им дейност.

Данъчни облекчения отговарящи на изискванията за регионална държавна помощ се дават на общини с по-висока безработица с 35% или повече от средната за страната, но ако са включени в определен списък.

3. Стратегии за управление на финансовия резултат

Управленските стратегии за повишаване на печалбата се разграничават в два подхода:

- ⇒ **Търговски подход** – при който се генерира текуща печалба, която е нетрайна. Тя се гарантира от приходите и текущите разходи, без влияние от инвестиции.
- ⇒ **Маркетингов подход** – генериране на дълготрайна печалба чрез синхронни инвестиции, производството на нови продукти (здравни услуги, нови технологии и методи в диагностиката и лечението), нови пазари. Печалбата се постига с интензивни фактори – цени, разходи, иновации, нови продукти и т.н.

За определяне на разходопокривното ниво на дейността на лечебното заведение е подходящ методът „Анализ на критичната точка“ (break even point analysis).

4. Анализ на критичната точка

Анализът на критичната точка показва това равнище на дейността на лечебното заведение или структурната единица, при което приходите покриват всички разходи. Разширяването на дейността над критичната точка носи печалба, а свиване на дейността под критичната точка носи загуби.

За целта използваме класификацията на разходите на лечебното заведение или негова отделна структура на фиксирани (постоянни) и **променливи**. Фиксираните разходи представяме в общ вид (обща фиксирани разходи) за заведението, а променливите разходи са на единица продукт, т.е. средни променливи разходи. Също така е важно да изберем една интегрална единица за дейността, чиято цена трябва да е известна за целите на анализа. Например в извънболнично лечебно заведение (консултативните кабинети) може да се приеме като интегрална единица за дейността – посещението, за лабораториите – единица изследване, за болница – преминал болен. Проблемът е, в това, че лечебното заведение е мултипродуктово, т.е. предлага множество продукти при различни цени. Ето защо е необходимо да се намери **средната цена** на единица условен продукт, която е равна на съотношението между сумата от всички приходи и броя на единиците дейност. Формулата която показва разходопокривното ниво на дейността е:

$$(1) T_{кр.} = \frac{ОФР}{Ц_{ср} - СПР}, \text{ където}$$

$T_{кр.}$ е критична точка на дейността;

$ОФР$ – общи фиксирани (постоянни разходи);

$Ц_{ср}$ – цена на единица дейност или средна цена на единица дейност;

$СПР$ – средни променливи разходи (за единица дейност).

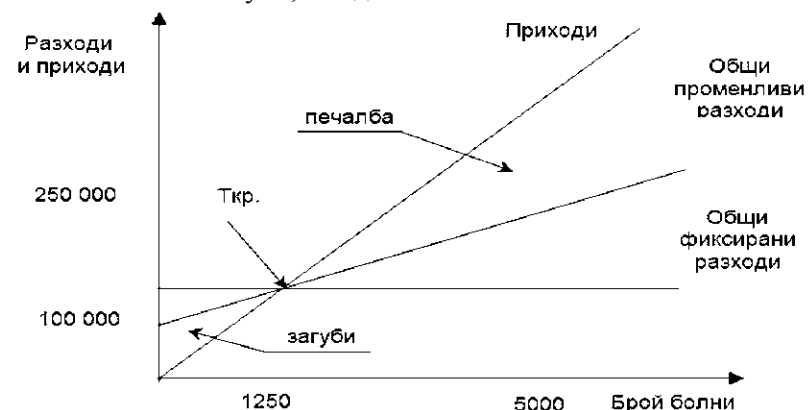
Ще вземем един пример за илюстриране на метода.

Каква е критичната точка на дейността на специализирана болница със следните данни: средна цена за случай – 200 лв, планиран бр. болни – 5000, разходи за работни заплати в зависимост от дейността – 400 хил.лв, медикаменти – 150 хил. лв, консумативи – 50 хил. лв, дълготрайни активи – 500 хил. лв, амортизационна норма – 20%?

$$\text{Критична точка} = \frac{0,2 \cdot 500\ 000}{200 - \frac{(400\ 000 + 150\ 000 + 50\ 000)}{5000}} = 1250$$

В качеството си на фиксирани разходи ще приемем амортизационните отчисления на придобитите дълготрайни активи – $0,2 \times 500\ 000$ лв. В задачата се подсказва, че и трудовите разходи са променливи, тъй като зависят от извършената дейност. Елементите на променливите разходи са разходи за труд, медикаменти и консумативи. Критичната точка е 1250 преминали болни, което означава, че болницата ще има голяма печалба, тъй като планира през нея да преминат 5000 пациенти.

Методът на критичната точка има не само алгебрично, но и представяне. На графиката по-долу е илюстрирано приложението на графичния метод за анализа на критичната точка. Областта под точката показва загуби, а над точката – печалба.

Фиг. 7. Графичен вид на приложение на метода на критичната точка

Въпроси за самоподготовка:

1. Кои видове печалба познавате?
2. Какви интереси имат различните субекти към видовете печалба?
3. Какви стратегии се прилагат за управление на финансовия резултат?
4. Как се прилага анализа на критичната точка?

КЛЮЧОВИ ПОНЯТИЯ:

Финансовият резултат (financial result) е стойностният израз на крайния икономически резултат на търговското дружество или ко-операция

Преобразуването на счетоводния финансов резултат формира **облагаемия финансов резултат**, или **данъчният финансов резултат**, който може да бъде **данъчна печалба (tax profit)** или **данъчна загуба (tax loss)**. Данъчната печалба се дефинира като данъчна основа, тъй като е база за данъчно облагане.

Анализът на критичната точка (break even point analysis) – това равнище на дейността на лечебното заведение или структурната единица, при което приходите покриват всички разходи. Разширяването на дейността над критичната точка носи печалба, а свиване на дейността под критичната точка носи загуби.

ЛИТЕРАТУРА

1. Стоянов В., Основи на финансите, том втори, Галик, 1998
2. Коларов Н., Методи на корпоративните финанси, С, 1998
3. Brealey S., Principles of Corporate Finance, International Edition, Fourth Ed., Mc Grawhill Inc., 1991
4. Mc Laney E., Business Finance, Pitman Publ., 1997
5. Megginson W., Theory of Corporate Finance, Harper Collins, 1996